

Sygn. akt II PK 246/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa A.W.

przeciwko Szpitalowi Dziecięcemu [...] Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi
Opieki Zdrowotnej w [...]

o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 3 października 2017 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 27 kwietnia 2016 r,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 kwietnia 2016 r., Sąd Okręgowy w [...], na skutek apelacji powódki A.W., zmienił wyrok Sądu Rejonowego z 29 stycznia 2015 r., i przywrócił powódkę do pracy w pozwanym Szpitalu Dziecięcym [...] Samodzielnym

Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w [...] oraz zasądził na jej rzecz wypłatę wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy, pomniejszoną o kwotę 85.463,02 zł tytułem spełnionego świadczenia.

Powódka A.W. w pozwie z 4 maja 2010 r. skierowanym przeciwko Szpitalowi Dziecięcemu [...] Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w [...] - wniosła o przywrócenie do pracy i wypłatę wynagrodzenia za cały czas pozostawania bez pracy zgodnie z art. 57 § 2 k.p.

Strona powodowa utrzymywała, że pracodawca dokonując rozwiązania umowy o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia naruszył art. 52 § 2 k.p., ponieważ zarzucane powódce przewinienie miało miejsce w dniu 19 lutego 2010 r. W tej sytuacji pismo rozwiązujące umowę o pracę z dnia 31 marca 2010 r. zostało sporządzone po terminie. Jednocześnie wskazała, że gdyby jednak uznać, że termin na rozwiązanie umowy bez zachowania okresu wypowiedzenia został przez pracodawcę zachowany, to zachowanie powódki nie stanowiło zawinionego, ciężkiego naruszenia obowiązków pracowniczych. Zdaniem A.W. przesłanką skutkującą rozwiązaniem z nią umowy była praktyka stosowana w szpitalu od przeszło 20 lat, a polegająca na zamienianiu się przez pielęgniarki dyżurami w ten sposób, że pracowały one przez jedną dobę, a następnie miały dłuższy okres odpoczynku pomiędzy dyżurami. Powódka była jedyną osobą, wobec której wyciągnięto daleko idące konsekwencje mimo, że sytuacja nie była wynikiem jej złej woli. O tego rodzaju praktyce wiedział doskonale zarówno personel, ordynatorzy, jak i dyrekcja szpitala, ale nigdy nie było z ich strony żadnego sprzeciwu. Owe działania były akceptowane od bardzo wielu lat i stanowiły praktykę obowiązującą nie tylko w pozwanym szpitalu, ale także w większości innych szpitali. Według oceny powódki rzeczywiste intencje pracodawcy leżące u podstaw podjętej decyzji o rozwiązaniu umowy o pracę były związane z tym, że od pewnego czasu dyrekcja próbowała wyciągnąć konsekwencje z faktu, że powódka, jako pielęgniarka koordynująca nie chciała poświadczyć nieprawdy podczas kontroli Narodowego Funduszu Zdrowia, prowadzonej w szpitalu na początku marca 2010 r., a dotyczącej nieprawidłowości w funkcjonowaniu Bloku Operacyjnego. Powódka podnosiła dodatkowo, że nieprawdziwy jest zarzut wprowadzenia pracodawcy w błąd poprzez poświadczenie nieprawdy w ewidencji czasu pracy

podległego personelu za styczeń i luty 2010 r. Wedle stanowiska powódki, w ewidencji czasu pracy nie widnieje jej podpis. Nadto powódka podniosła, że argumentacja o wprowadzeniu pracodawcy w błąd również jest chybiona, ponieważ pracodawca (dyrekcja szpitala) miał pełną wiedzę na temat czasu pracy personelu i to nie tylko w styczniu i lutym 2010 r., ale i w poprzednich latach. W związku z powyższym powołane okoliczności nie mogły być podstawą do postawienia zarzutu o narażeniu pracodawcy na straty finansowe.

W toku postępowania pełnomocnik powódki sprecyzował żądanie wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy, wnosząc o jego zasądzenie w kwocie 4.060,00 zł brutto miesięcznie.

Sąd Rejonowy wyrokiem z 27 października 2011 r., uwzględnił powództwo w całości. W uzasadnieniu wyroku Sąd pierwszej instancji uznał, że poświadczanie przez powódkę nieprawdy w kartach ewidencji czasu pracy pielęgniarek było zarzutem nieprawdziwym, zaś pozostałe zarzucane jej zachowania nie spełniały przesłanki „znacznego stopnia winy pracownika”. Stosowana przez powódkę praktyka sporządzania harmonogramu dyżurów personelu była aprobowana przez pracodawcę, a zważywszy na fakt, że pielęgniarki cyklicznie odbierały czas wolny za dyżury - Szpitalowi nie groziła konieczność wypłaty wynagrodzeń za pracę w godzinach nadliczbowych. Stwierdzono, że w swoich działaniach powódka kierowała się m.in. potrzebą zapewnienia ciągłości pracy oddziału oraz dobrem pacjentów. Sąd Rejonowy stwierdził też, że powódka była osobą szczególnie chronioną na podstawie art. 39 k.p., gdyż brakowało jej nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, o którym mowa w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z 6 kwietnia 2012 r., oddalił apelację pozwanego od powyższego wyroku.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną przez pozwanego. Sąd Najwyższy wyrokiem z 23 maja 2013 r., sygn. akt II PK 267/12 uznał zasadność podstaw i zarzutów kasacyjnych w zakresie nieważności postępowania z powodu nieprawidłowej reprezentacji powódki oraz stwierdzając fakt niedostatecznego udowodnienia przez powódkę faktu bycia pracownikiem chronionym w rozumieniu art. 39 k.p. w związku z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i

rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uchylił wyrok Sądu pierwszej i drugiej instancji oraz przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

W związku z powyższym sprawa została rozpoznana przez Sąd Rejonowy w [...].

W toku sprawy, pismem z dnia 14 stycznia 2014 r., pozwany złożył wniosek restytucyjny na podstawie art. 415 k.p.c., wnosząc o zasądzenie od powódki na jego rzecz kwoty 97.643,02 zł wraz z należnymi odsetkami ustawowymi od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu świadczenia spełnionego przez pozwanego na podstawie uchylonego przez Sąd Najwyższy wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Rejonowy, po ponownym zbadaniu sprawy, w dniu 29 stycznia 2015 r. wydał wyrok, którym: w pkt. 1 zasądził od pozwanego Szpitala Dziecięcego [...] Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w [...] na rzecz powódki A.W. kwotę 12.180,00 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę, przy czym uznał, że kwota ta została już powódce przez pozwanego wypłacona; w pkt. 2 zasądził od powódki A.W. na rzecz pozwanego Szpitala Dziecięcego [...] Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w [...] kwotę 85.463,02 zł tytułem zwrotu części spełnionego świadczenia; w pkt. 3 oddalił wniosek pozwanego w zakresie żądania zwrotu ustawowych odsetek; oraz w pkt. 4-6 orzekł o kosztach postępowania.

Rozpoznając apelację powódki od powyższego wyroku Sąd Okręgowy w [...] poczynił dodatkowe ustalenia faktyczne i ustalił, że Powódka A.W. w okresie od dnia 1 września 1979 r. do 6 kwietnia 2010 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace w szczególnych warunkach w charakterze pielęgniarki instrumentariuszki.

W okresach od 1 września 1979 r. do 4 sierpnia 1982 r.; od 5 września 1985 r. do 4 czerwca 1995 r.; od 9 czerwca 1995 r. do 31 grudnia 2008 r. stale i w pełnym wymiarze wykonywała pracę w zespołach operacyjnych dyscyplin zabiegowych.

Sąd stwierdził także, że A.W. po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywała pracę o szczególnym charakterze, która spełnia wymogi przewidziane w Załączniku nr 2

pozycja 24 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. prace personelu medycznego w zespołach operacyjnych dyscypliny zabiegowych i anestezjologii w warunkach ostrego dyżuru).

Powódka ze skutkiem od dnia 1 lipca 2009 r. zajmowała stanowisko pielęgniarki koordynującej. Nadto z materiału dowodowego wynika, że praca wykonywana przez powódkę w szczególnych warunkach do dnia 1 stycznia 1999 r. kwalifikowana jest jako praca o szczególnym charakterze zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Powódka ukończyła 55 lat w dniu 31 lipca 2011 r. Natomiast w dniu 1 stycznia 2009 r. (tj. w dacie wejścia w życie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych) powódka miała ukończone 52 lata. Sąd drugiej instancji ustalił stan faktyczny w oparciu o materiał dowodowy zebrany dotąd w sprawie oraz przeprowadzony przez ten sąd dowód z opinii biegłego z zakresu BHP.

Sąd odwoławczy wskazał, że co prawda powódka nie spełniła przesłanek do uzyskania szczególnej ochrony stosunku pracy z art. 39 k.p. z tytułu ewentualnego prawa do uzyskania wcześniejszej emerytury z warunków szczególnych w trybie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (nie wykazała bowiem na dzień 1 stycznia 1999 r. 20 lat ogólnego stażu pracy), to jednak spełniła przesłanki do uzyskania tej ochrony w oparciu o przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Sąd Okręgowy oparł powyższe na ustaleniu, że powódce w chwili jej zwolnienia z pracy (co nastąpiło w dniu 6 kwietnia 2010 r.) brakowało mniej niż 4 lata do uzyskania prawa do emerytury pomostowej, jak też ustalił, że powódka zgodnie z normą art. 39 k.p. nabyłaby prawo do tego świadczenia.

Sąd drugiej instancji wskazał, że powódka spełnia wymagania określone w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych bowiem powódka w okresie od dnia 1 września 1979 r. do 6 kwietnia 2010 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace w szczególnych warunkach w charakterze pielęgniarki instrumentariuszki, która to praca jest kwalifikowana jako praca o szczególnym charakterze zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych.

Tym samym ustalono, iż powódka do dnia 1 stycznia 1999 r. w wymiarze ponad 15 lat pracowała stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach kwalifikowanych przez ustawę o emeryturach pomostowych jako praca o szczególnym charakterze, jak też po dniu 31 grudnia 2009 r. wykonywała pracę o szczególnym charakterze zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 omawianej ustawy.

W tej sytuacji A.W. przysługiwała ochrona z art. 39 k.p., gdyż dalszy okres zatrudnienia u pozwanego umożliwiłby jej uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem niższego wieku emerytalnego.

W konsekwencji ustalenia, że powódka podlegała szczególnej ochronie stosunku pracy z art. 39 k.p., Sąd Okręgowy zastosował dyspozycje art. 56 § 2 w zw. z art. 45 § 2 i 3 k.p. oraz art. 57 § 2 k.p. i przywrócił powódkę do pracy i zasądził na jej rzecz wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy, przy jednoczesnym pomniejszeniu kwoty wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy o kwotę już spełnioną przez stronę pozwaną na rzecz powódki, na skutek wyroku Sądu Rejonowego z 27 października 2011 r.) tj. o kwotę 85.463,02 zł - pod warunkiem podjęcia pracy.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pozwany, zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), a mianowicie:

a) art. 382 k.p.c. oraz art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez wydanie przez Sąd Okręgowy orzeczenia o przywróceniu powódki do pracy i zasądzeniu na jej rzecz wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy z pominięciem zebranego w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji materiału dowodowego w postaci dokumentów załączonych przez pozwanego do pism procesowych z dnia 14 stycznia 2014 r. oraz 28 stycznia 2014 r., potwierdzających fakt przywrócenia powódki do pracy w kwietniu 2012 r. i wypłacenie całego należnego jej z tego tytułu za okres od dnia 6 kwietnia 2010 r. do czasu przywrócenia do pracy w kwietniu 2012 r. wynagrodzenia w kwocie 97.643,02 zł oraz definitywnego zakończenia stosunku pracy łączącego strony z dniem 31 sierpnia 2012 r. w związku z nieprzyjęciem przez powódkę zaproponowanych warunków pracy;

b) art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez oparcie ustaleń co do wykonywania przez powódkę pracy w szczególnym charakterze wyłącznie na opinii wydanej przez biegłą sądową ds. bezpieczeństwa i higieny pracy, podczas gdy ustalenie przedmiotowej okoliczności należało do sfery ustaleń faktycznych i nie wymagało wiadomości specjalnych uzasadniających dopuszczenie takiego dowodu i winno być dokonane samodzielnie przez Sąd orzekający w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy;

c) art. 286 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez zaniechanie wezwania biegłej sądowej ds. bezpieczeństwa i higieny pracy celem złożenia ustnych wyjaśnień na rozprawie pomimo zgłoszonych przez pozwanego uzasadnionych zastrzeżeń do wydanej przez nią opinii;

d) art. 217 § 2 w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 381 k.p.c. przez bezpodstawne oddalenie wniosków dowodowych o przesłuchanie w charakterze świadka Pani E.G. i Pani E.W. zgłoszonych przez pozwanego w piśmie procesowym z dnia 26 kwietnia 2016 r. w pkt 4 i 5, jako wniosków spóźnionych, które winny być rozstrzygnięte przez Sąd Rejonowy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, pomimo że potrzeba ich powołania pojawiła się dopiero w związku z podjętym przez Sąd Okręgowy z urzędu postępowaniem dowodowym i była związana z treścią opinii wydanej przez biegłą sądową ds. bezpieczeństwa i higieny pracy, a wnioski te zmierzały do wykazania nieprawidłowości ustaleń faktycznych dokonanych przez biegłą w zakresie zakwalifikowania pracy świadczonej przez powódkę jako pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych;

e) art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych przez pozwanego w piśmie procesowym z dnia 26 kwietnia 2016 r. w pkt 2 i 3, jako nie mających istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, podczas gdy zmierzały one do wykazania nieprawidłowości ustaleń faktycznych dokonanych przez biegłą w zakresie zakwalifikowania pracy świadczonej przez powódkę jako pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych;

f) art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez nie odniesienie się do całości materiału dowodowego zebranego w toku postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji oraz niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn pominięcia tego materiału, zwłaszcza w postaci przedłożonych przez pozwanego dokumentów załączonych do pism procesowych z dnia 14 stycznia 2014 r. oraz 28 stycznia 2014 r., potwierdzających fakt przywrócenia przez pozwanego powódki do pracy i wypłacenia całego należnego jej z tego tytułu wynagrodzenia za okres od dnia 6 kwietnia 2010 r. do czasu przywrócenia do pracy w kwietniu 2012 r. oraz zakończenia stosunku pracy łączącego strony z dniem 31 sierpnia 2012 r. w związku z nieprzyjęciem przez powódkę zaproponowanych warunków pracy, a także przyczyn nieuwzględnienia wyżej wymienionych faktów podczas wyrokowania, jak również brak wskazania okoliczności przemawiających za jej powtórным przywróceniem do pracy, niewyjaśnienia przyczyn dla których Sąd uznał należne powódce świadczenie za spełnione wyłącznie co do kwoty 85.463,02 zł, podczas gdy z przedłożonych przez pozwanego dokumentów jednoznacznie wynikało, że zapłacił on na rzecz powódki kwotę 97.643,02 zł, nie odniesienie się do faktu świadczenia przez powódkę pracy na rzecz pozwanego w okresie od kwietnia 2012 r. do sierpnia 2012 r. i otrzymywania z tego tytułu wynagrodzenia, jak również nie odniesienie się do zarzutów zgłoszonych przez pozwanego do opinii biegłej sądowej ds. bezpieczeństwa i higieny pracy i niewskazanie przyczyn dla których Sąd nie uznał ich za zasadne, oraz brak wskazania w oparciu o który przepis ustawy o emeryturach pomostowych uznał powódkę za pracownika chronionego w świetle art. 39 k.p., co w istocie uniemożliwia kontrolę kasacyjną wyroku.

2. naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) tj.:

a) art. 4 oraz art. 49 w zw. z art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych w zw. z art. 39 k.p. przez niewłaściwe ich zastosowanie, polegające na przyjęciu, że powódka spełnia kryteria do przyznania jej emerytury pomostowej podczas gdy z okoliczności sprawy nie wynikało, że praca powódki może być zakwalifikowana jako praca o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, jak również brak jednoznacznego wskazania który z wyżej wymienionych przepisów był podstawą do uznania

powódki za pracownika chronionego w świetle art. 39 k.p., pomimo iż przepisy te wzajemnie się wykluczają,

b) art. 39 k.p. w zw. z 56 § 2 w zw. z art. 45 § 2 i 3 k.p. oraz art. 57 § 2 k.p. przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przywróceniu powódki do pracy i zasądzeniu od pozwanego na rzecz powódki wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy poczynając od dnia 6 kwietnia 2010 r. w wysokości 4.060,00 zł (cztery tysiące sześćdziesiąt złotych) za każdy kolejny miesiąc, aż do dnia podjęcia pracy - pod warunkiem zgłoszenia gotowości do pracy, pomniejszone o kwotę dotychczas wypłaconą na rzecz powódki w wysokości 85.463,02 zł na skutek błędnego przyjęcia, iż powódka w świetle art. 39 k.p. jest pracownikiem chronionym, a nadto pominięcia faktu jej przywrócenia przez pozwanego do pracy w kwietniu 2012 r. i wypłacenia całego wynagrodzenia należnego za okres pozostawania bez pracy przypadający od dnia 6 kwietnia 2010 r. do dnia jej przywrócenia do pracy w kwocie 97.643,02 zł brutto, jak też nieuwzględnienia faktu zakończenia z dniem 31 sierpnia 2012 r. łączącej strony po reaktywacji stosunku pracy umowy o pracę z przyczyn, które nie były objęte niniejszym postępowaniem.

Skarżący wniósł uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła:

1. O wydanie postanowienia w przedmiocie nie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, albowiem przedmiotowa skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona;
2. W przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - o jej oddalenie;
3. O zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione w stopniu wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. Skarżący oparł skargę kasacyjną jedynie na zarzutach dotyczących naruszenia prawa materialnego, a zatem Sąd Najwyższy opierał się rozpoznając skargę kasacyjną na stanie faktycznym ustalonym przez Sąd drugiej instancji.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów naruszenia prawa procesowego sformułowanych w skardze kasacyjnej. Zasadny okazał się zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. oraz art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że art. 382 k.p.c. ma charakter ogólnej dyrektywy określającej istotę postępowania apelacyjnego jako kontynuację merytorycznego rozpoznania sprawy. Może zatem stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, jeżeli skarżący wykaze, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego materiału oraz że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z 1 grudnia 2016 r., I PK 241/15, LEX nr 2194883). W przedmiotowej sprawie skarżący wykazał, że Sąd drugiej instancji całkowicie pominął fakt, że pozwany przywrócił uprzednio powódkę do pracy na podstawie prawomocnego wyroku, który jednak został uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego, wydanym w sprawie II PK 267/12. Następnie zaś, jeszcze przed uchyleniem wyroku Sądu Okręgowego w [...] z 6 kwietnia 2012 r., ten przywrócony stosunek pracy został skutecznie i zgodnie z prawem rozwiązany w wyniku nie przyjęcia przez powódkę nowych warunków pracy zaproponowanych jej w wypowiedzeniu zmieniającym. Wskazać należy, że sam fakt, że wyrok, na podstawie którego przywrócono powódkę do pracy, został następnie uchylony nie ma wpływu na zdarzenia faktyczne, które nastąpiły kiedy on jeszcze obowiązywał. Podzielić należy w tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 11 grudnia 2007 r., I PK 155/07 (OSNP 2009 nr 1-2, poz. 10), w którym Sąd stwierdził, że wyrok Sądu Najwyższego, uchylający w wyniku skargi kasacyjnej prawomocne orzeczenie przywracające do pracy i rozstrzygający o oddaleniu takiego powództwa pracownika, nie jest oczywiście obojętny dla reaktywowanego między stronami stosunku pracy, ale jego konsekwencją nie jest zniweczenie skutku prawomocnego

przywrócenia do pracy w postaci powtórnego nawiązania między stronami stosunku pracy, lecz ustanie po stronie pracodawcy obowiązku zatrudniania pracownika od daty wyroku Sądu Najwyższego. Takie stanowisko Sąd Najwyższy zajął również w mającej moc zasady prawnej uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 28 grudnia 1979 r., V PZP 5/79 (OSNCP 1980 nr 3, poz. 42).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy, należy wskazać, że fakt, że powódka została już raz przywrócona do pracy u pozwanego, jednak stosunek ten uległ rozwiązaniu, po części również na skutek decyzji powódki o nieprzyjęciu zaproponowanych jej nowych warunków pracy, skłania do zastanowienia się, czy zasadnym jest ponowne przywracanie powódki do pracy, skoro poprzednim razem stosunek pracy powódki uległ rozwiązaniu na podstawie odmowy przyjęcia nowych warunków pracy zawartych w wypowiedzeniu zmieniającym. Naturalnie, na podstawie art. 56 § 2 k.p. w zw. z art. 45 § 3 k.p. sąd jest co do zasady związany wyborem roszczenia przez pracownika chronionego na podstawie art. 39 k.p. (a za taką uznana została powódka), jednak nie oznacza to, że Sąd nie może zastosować art. 477¹ k.p.c., jeżeli uzna to za słuszne. Niewątpliwie jednak Sąd Okręgowy powinien wziąć pod uwagę powołane w tym zakresie pisma pozwanego i ustalony stan faktyczny i przynajmniej rozważyć przywrócenie powódki do pracy w świetle ustalonych okoliczności faktycznych i przedstawić wynik tych rozważań w uzasadnieniu wyroku.

Za zasadny należało również uznać, powiązany z zarzutem rozpatrywanym powyżej, zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W judykaturze przyjmuje się, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. mógłby sam w sobie uzasadniać uwzględnienie skargi kasacyjnej, gdyby wady uzasadnienia zaskarżonego wyroku były tak poważne, że uniemożliwiałyby przeprowadzenie jego kontroli kasacyjnej (wyrok Sądu Najwyższego z 3 marca 2017 r., I CSK 318/16, LEX nr 2281275). Natomiast w sytuacji dokonania przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny dowodów konieczne jest szczegółowe wyjaśnienie motywów zmiany oceny dowodów i dokonanie nowej oceny stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 października 2017 r., I UK 391/16, LEX nr 2400312). Sąd Okręgowy nieprawidłowo pominął całkowicie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku okoliczności związane z uprzednim przywróceniem powódki

do pracy, na mocy prawomocnego wyroku z 6 kwietnia 2012 r., który został następnie uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego. Nie rozważył w ogóle jaki wpływ może mieć uprzednie przywrócenie powódki do pracy, a następnie zgodne z prawem rozwiązanie tego stosunku, na zasadność ponownego przywrócenia powódki do pracy u pozwanego, w szczególności czy przywrócenie do pracy w takich okolicznościach będzie uzasadnione i nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w sytuacji gdy stosunek pracy z powódką został już skutecznie rozwiązany w wyniku nie przyjęcia nowych warunków pracy zaproponowanych w treści wypowiedzenia zmieniającego. Warto zauważyć, że w ten sposób Sąd niweczy również skutek tego drugiego rozwiązania stosunku pracy, które nie było kwestionowane w postępowaniu sądowym, a zatem należy je uznać za zgodne z prawem i skuteczne. Nie można również pominąć faktu, że Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił dlaczego uznał, że pozwany spełnił świadczenie z tytułu wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy za spełnione jedynie co do kwoty 85.463,02 zł, skoro pozwany wykazywał, że wypłacił na rzecz powódki kwotę 97.643,02 zł, co zresztą przyjął również Sąd pierwszej instancji uznając zasądzone przez siebie odszkodowanie w kwocie 12.180 zł za zapłacone i orzekając zwrot na rzecz pozwanego zapłaconej kwoty 85.463,02 zł. Jeżeli Sąd odwoławczy nie zgadzał się z tymi ustaleniami, powinien to uzasadnić w treści uzasadnienia swojego wyroku, czego jednak nie uczynił. Stwierdzając powyższe należy wskazać, że te uchybienia uniemożliwiły kontrolę kasacyjną zaskarżonego wyroku w tym zakresie.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd drugiej instancji weźmie zatem pod uwagę okoliczności związane z przywróceniem powódki do pracy w kwietniu 2012 r. i wypłaceniem jej wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy oraz za pracę po przywróceniu jej do pracy na podstawie wyroku sądu, w szczególności rozważy, czy zasadne i zgodne z zasadami współżycia społecznego jest przywrócenie powódki do pracy w sytuacji, gdy po ponownym przywróceniu do pracy, stosunek ten został rozwiązany w skutek nieprzyjęcia przez powódkę nowych warunków pracy zaproponowanych przez pozwanego pracodawcę oraz ustali kwotę, jaką pozwany wypłacił już powódce w związku z wynagrodzeniem za okres pozostawania bez pracy oraz wynagrodzeniem z tytułu świadczenia pracy po

przywróceniu do pracy na podstawie wyroku z 6 kwietnia 2012 r. Następnie zaś Sąd Okręgowy przedstawi stosowne rozważania i ustalenia w uzasadnieniu wydanego przez siebie wyroku.

Nie jest natomiast zasadny zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Podzielić należy pogląd prezentowany w szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego, zgodnie z którym ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, stale i w pełnym wymiarze czasu prac obowiązującym na danym stanowisku nie wymaga wiadomości specjalnych uzasadniających prowadzenie dowodu z opinii biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2009 r., I UK 201/08, LEX nr 738338; wyrok Sądu Najwyższego z 30 marca 2000 r., II UKN 446/99, OSNAPIUS 2001 nr 18, poz. 562). Należy jednak zauważyć, że nieprawdą jest, że w przedmiotowym postępowaniu Sąd drugiej instancji opierał się wyłącznie na opinii biegłego i to biegły miał ustalić czy powódka wykonywała pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Jak wynika z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku, uzupełnienie stanu faktycznego w zakresie ustalenia czy powódka wykonywała pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze Sąd Okręgowy poczynił w oparciu o dokumentację zgromadzoną w aktach osobowych dołączoną do akt sprawy, jak też w oparciu o dowód z opinii biegłego sądowego ds. BHP M. S. Wynika z powyższego, że Sąd odwoławczy nie pozostawił biegłemu oceny czy praca na stanowisku powódki stanowiła pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, te ustalenie Sąd Okręgowy poczynił sam na podstawie całego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym opinii biegłego, który ustalił jaki był charakter pracy powódki, tym samym pomagając Sądowi w dokonaniu własnego ustalenia dotyczącego kwalifikacji pracy powódki jako pracy określonej w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Zwrócić również należy uwagę na inny pogląd wyrażany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wskazuje, że do obrazu art. 278 § 1 k.p.c. może dojść tylko wtedy, gdy sąd samodzielnie wypowiada się w kwestiach wymagających wiadomości specjalnych, z pominięciem dowodu z opinii biegłego (wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2015 r., I UK 345/14, LEX nr 1771399; wyrok Sądu Najwyższego z 4 października 2017 r., III SK 49/16, LEX nr 2397583).

Co do zasady uzasadniony jest natomiast zarzut naruszenia art. 286 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W judykaturze ugruntowane znaczenie ma pogląd, zgodnie z którym przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego nie może ograniczać się do złożenia przez biegłego pisemnej opinii do akt sprawy, a biegły powinien zostać wezwany na rozprawę, aby strony mogły mu zadawać pytania. W przypadku rozpoznawania sprawy w kolejnej instancji ma to znaczenie wtedy, gdy strona podnosi nowe zarzuty do treści opinii. Zażądanie ustnego wyjaśnienia opinii stanowi uprawnienie, a nie obowiązek sądu (art. 286 i 290 § 1 k.p.c.), to jednak staje się jego obowiązkiem nie tylko wtedy, kiedy wyjaśnień takich wyraźnie domagają się strony, ale także wtedy, kiedy strony podnoszą zastrzeżenia wymagające wyjaśnień, bądź kiedy sąd zauważa braki bądź nielogiczności w opinii pisemnej (wyrok Sądu Najwyższego z 17 marca 2017 r., III CSK 84/16, LEX nr 2298270 i powołane tam orzecznictwo). W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy ograniczył się do pisemnej opinii biegłego i zaniechał wzywania go na rozprawę, mimo że pozwany zgłaszał umotywowane zastrzeżenia do treści opinii. Należy zauważyć, że, nie przesądzając o zasadności zastrzeżeń pozwanego, strony w sytuacji, gdy zgłaszają uzasadnione zastrzeżenia do opinii biegłego powinny mieć możliwość zadania mu pytań i wyjaśnienia treści opinii, wynika to z zasady kontradyktoryjności i bezpośredniości procesu cywilnego. W realiach niniejszej sprawy należy również zauważyć, że Sąd powołując się na fakt, że pełnomocnik pozwanego złożył zastrzeżenia dopiero na kolejnej rozprawie w dniu 27 kwietnia 2016 r., czyli ponad miesiąc po doręczeniu mu opinii biegłego, nie wskazał jednak, aby wyznaczał stronom termin na złożenie zastrzeżeń do treści opinii. Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Okręgowy powinien wezwać biegłego do złożenia ustnych wyjaśnień i umożliwić stronom zadanie biegłemu pytań w celu wyjaśnienia ewentualnych wątpliwości i ustalenia, czy zastrzeżenia strony pozwanej mają uzasadnienie.

Nie zasługują na uwzględnienie jednak zarzuty naruszenia art. 217 § 2 w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 381 k.p.c. oraz art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy podziela pogląd, że sąd nie ma obowiązku, a wręcz powinien ograniczyć postępowanie dowodowe, jeżeli w jego ocenie okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione (wyrok

Sądu Najwyższego z 27 listopada 2014 r., III UK 62/14, LEX nr 1652701). Twierdzenia i dowody są spóźnione wtedy, kiedy mogły i powinny być przytoczone - z punktu widzenia powinności wspierania postępowania (art. 6 § 2 k.p.c.) - wcześniej, tj. w pozwie, odpowiedzi na pozew lub w dalszych pismach przygotowawczych, niezależnie od tego, czy są ustnie powoływane na posiedzeniu wyznaczonym na rozprawę lub w kolejnym piśmie przygotowawczym składanym w toku rozprawy. W każdym wypadku sąd musi ocenić - z punktu widzenia normy zawartej w art. 6 § 2 k.p.c. - czy nie nastąpiło spóźnienie w ich powołaniu. W ramach tej oceny należy uwzględnić każdorazowo, czy zachodziła obiektywnie rozumiana potrzeba powołania ich wcześniej, tj. w pozwie i pismach przygotowawczych (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 742/15, LEX nr 2095936). Zwrócić należy również uwagę na to, że przez wyjaśnienie spornych okoliczności, o którym mowa w art. 217 § 2 k.p.c., należy rozumieć taki stan rzeczy, w którym albo nastąpiło uzgodnienie między stronami spornych dotychczas okoliczności, albo też zostały one wyjaśnione na korzyść strony powołującej dowody. Niedopuszczalne jest pominięcie zaoferowanych środków dowodowych z powołaniem się na wyjaśnienie sprawy, jeżeli ocena dotychczasowych dowodów prowadzi, w przekonaniu sądu, do wniosków niekorzystnych dla strony powołującej dalsze dowody. Oznaczałoby to bowiem pozbawienie jednej ze stron możliwości udowodnienia jej twierdzeń. Sytuacja taka jednak nie zachodzi, gdy teza dowodowa jest nieistotna dla rozstrzygnięcia lub proponowany środek dowodowy jest nieprzydatny do jej udowodnienia (wyrok Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2013 r., I CSK 144/13, LEX nr 1523345). Jednocześnie na podstawie art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy należy zauważyć, że Sąd drugiej instancji nie naruszył przywołanych w treści skargi kasacyjnej przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Sąd Okręgowy miał prawo uznać, w ramach swobodnego uznania sędziowskiego, że wnioski dowodowe złożone przez skarżącego w piśmie z 26 kwietnia 2016 r. są spóźnione. Po pierwsze należy zauważyć, że kwestia objęcia powódki ochroną z art. 39 k.p. nie pojawiła się dopiero podczas postępowania przed Sądem Okręgowym, lecz była

rozpatrywana już na etapie postępowania w pierwszej instancji. Prawdą jest, że Sąd Rejonowy dokonał odmiennej oceny charakteru zatrudnienia powódki, od Sądu odwoławczego, jednak pozwany już na etapie postępowania przed tym sądem powinien złożyć wszystkie wnioski dowodowe, które mogły przemawiać za prezentowaną przez niego tezą, że powódka nie wykonywała pracy w szczególnym charakterze lub warunkach, nie mógł on przecież przed wydaniem wyroku przez Sąd pierwszej instancji wiedzieć, na jakim stanowisku stanie Sąd. Słusznie zauważył Sąd Okręgowy, że wnioski dowodowe skarżący złożył nie tylko dopiero na etapie postępowania apelacyjnego ale również dopiero ponad miesiąc po doręczeniu mu opinii biegłego, warto przy tym zauważyć, że w niniejszej sprawie jednym z powodów uchylenia wcześniejszego prawomocnego wyroku przez Sąd Najwyższy były niedostateczne ustalenia w zakresie podlegania przez powódkę ochronie z art. 39 k.p., a zatem pozwany wiedział czego będzie dotyczyło w głównej mierze ponowne postępowanie i powinien przygotować w tym zakresie stosowne dowody. Złożenie wniosków dowodowych dopiero tuż przed rozprawą kończącą postępowanie można było uznać za spóźnione.

Należy również zauważyć, że Sąd Okręgowy, w ramach swobodnego uznania sędziowskiego, mógł uznać kolejne dowody zawnioskowane przez pozwaną stronę za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, co też wskazano w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Nie jest natomiast rolą Sądu Najwyższego badanie zasadności takiego stanowiska Sądu drugiej instancji, bowiem Sąd Najwyższy związany jest stanem faktycznym i oceną dowodów dokonaną w postępowaniu przed Sądami *meriti*.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego stwierdzić należy, że wobec stwierdzonych naruszeń prawa procesowego w toku postępowania przez Sądem drugiej instancji nie jest możliwe odniesienie się do zasadności tych zarzutów. Podstawę rozstrzygnięcia sprawy stanowią bowiem przepisy materialne, które mogą zostać zastosowane dopiero w przypadku całkowicie ustalonego stanu faktycznego i prawidłowo przeprowadzonego postępowania dowodowego. W niniejszej sprawie jednak Sąd drugiej instancji pominął istotną część ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie, w dodatku nie wyjaśniając przyczyn takiego postępowania w uzasadnieniu wyroku, a ponadto częściowo naruszył przepisy

procesowe w zakresie przeprowadzania jednego z kluczowych dla rozpoznania sprawy dowodów w postaci opinii biegłego. Zatem ocena trafności zastosowania przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego będzie możliwa dopiero po przeprowadzeniu przez ten Sąd prawidłowego postępowania i oparciu wyroku na całości zebranego w sprawie materiału dowodowego.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

kc